

Amintirile lui Cozma Pătrăuceanu,
soțul de pribegie și spaiime al lui Constantin Cenușă, în lectura lui
Mihai Rădulescu

Caietul dictando folosit de către însuși Cozma Pătrăuceanu pentru a-și pune în ordine amintirile conține 57 pagini scrise. Numerotarea apare pe ambele fețe ale filelor.

Caligrafia și ortografia redactării fac destul de greu abordabil conținutul, iar stângăciile de exprimare a naratorului nu rareori te pun în situația de a nu mai putea urmări firul acțiunii. Aceasta este pricina pentru care suntem datori a interveni, în vederea limpezirii ideilor, în scenariul scrierii, împărțindu-l în capitole și alegând pentru comunicare varianta cea mai bogată și mai clară din cele propuse de autor în diverse locuri ale memoriilor sale. Din păcate, nici aceste precauții nu fac accesibilă pe de-a-ntregul viața autorului. Cum, totuși, paginile alese pentru a fi împărtășite cititorului rămân documente înduioșătoare sau înfricoșătoare asupra existenței în munți a fugarilor din fața răzburării comuniste, socotim că ele trebuie să vadă lumina tiparului, înscriindu-se, alături de altele similare, material de construcție a istoriei patriei ce urmează a fi redactată în viitor.

Mai trebuie menționat că acest caiet mi-a fost pus la îndemână, odată cu acela al Marioarei Cenușă, de către doamna Oltea Nistor, născută Robu, care a stimulat scrierea respectivelor amintiri, din dragoste pentru recuperarea istoriei contemporane a neamului nostru și din iubire pentru spița bucovinenilor care mulți eroi a dat în lupta lor fără șansă, nici nădejde, împotriva rușilor și a comunismului.

În continuarea acestei introduceri, vom spicui din cele dintâi pagini ale scrierii acele informații ce să ne pună în temă cât de cât asupra anilor premergând fuga în munți a autorului ca și asupra crezului său patriotic.

“Să încep cu anul 1940, când ne-au ocupat rușii Basarabia și nordul Bucovinei. Armata Română în retragere a fost atacată de bande de evrei comuniști care așteptau cu drapelul roșu pe ruși.

Ajunși la apa Sucevei, noi am ocupat poziție pe malul drept al Sucevei.” Amestecarea sa în mișcare locală stârnită de cele petrecute a condus la aplicarea unei pedepse cu detenție, ceea ce dovedește trăinicia democrației române în acele timpuri tulburi din preajma izbucnirii războiului. “După asta, stabilindu-se granița și revenind toate la normal, am fost anchetat și dat în judecată și condamnat la trei ani închisoare.” În urma umilirilor la care fuseseră supuși ostașii români batjocoriți de străini, se încingeau pasiunile fără a mai fi trecute prin temperarea judecării. Chemarea în fața instanței a lui Cozma Pătrăuceanu dovedește neimplicarea statului român în atari demonstrații de răzburare. Dimpotrivă, aderarea lui la spiritul justiției, în numele căreia l-a condamnat pe memorialist.

În sfârșit, spiritul acelorași legi umanitare i se va aplica și lui Pătrăuceanu, redându-l familiei sale. “Am declarat recurs. Și am fost încorporat în armată și am plecat în război, ca în toamna anului 42 să găsesc într-un ziar un articol în care scria că la toți cei care au de executat pedepse și sunt pe front, li se grațiază pedeapsa.

Așa că atunci când am fost citat la Curtea de Apel Botoșani, mi-a spus Președintele că da, li se grațiază celor care au dat dovadă de eroism, invalid sau decorat. Eu i-am prezentat procesul verbal de clasare și brevetul de decorație și mi-a aplicat decretul.

Făcând parte din Regimentul 2 AA și venind din Rusia în 43 în țară, am fost avansat în Regimentul 5 AA Caransebeș și făceam servicii în Reșița la un centru de informații cu activitatea aeriană în timpul bombardamentului.

După insurecția cu nemții și după ce trecuse frontul în Ungaria, am venit până acasă, să văd ce-i cu familia, știind că a fost evacuată și dacă s-au întors acasă și ce posibilități de trai am sau poate nici casa mea să n-o mai găsesc și n-a lipsit mult să n-o găsesc, fiindcă șura a fost lovită de un proiectil și s-a rupt acoperișul din grajd. Doi pereți scoși și băgați în cazemată.

Erau toți adunați la socru și acolo trei erau bolnavi de tifos. Numai soacra și soția erau în picioare. Pe un cumnat l-au luat rușii, pârât de niște cozi de topor care s-au pus în slujba dușmanului țării și poporului nostru că a fost împotriva lor partizan. Pe unii îi trimitea la Siret pentru ceva verificare și nu se mai întorceau acasă, cu direcția Rusia. Așa făceau unii românași de-ai noștri: își vindeau frații la dușmani. Aici se adeverește vorba: omul, toporul și codrul.

Cică odată mergea omul cu toporul spre o dumbravă. Când l-au văzut, stejarii cei tineri s-au înspăimântat și spun către cei bătrâni: 'Vai, că vine omul cu toporul!...' Dar întrebă: 'Toporul are coadă?' 'Nu.' 'Atunci nu vă fie frică...' Dar văzând omul că fără coadă n-are spor, s-a gândit de i-a pus coadă. Și când a venit a doua oară, cei tineri iar au strigat. Dar bătrânii au întrebat dacă toporul are coadă. 'Da, acum are!' Atunci bătrânii au spus: 'Acu-i rău, că un frate de-al nostru s-a pus în slujba lui...'

Și văzând astea, nu m-am arătat. Și după o săptămână, nu pot să mai stau pe aici, fiindcă nimeni n-are numai prieteni, are și dușmani și decât să iau drumul Rusiei, mai bine mă întorc la unitate. Și îi propun soției să meargă și ea cu mine.

La început nu era de acord: «Fiindcă tu ești militar. Războiul e întâi. Noi ce facem?» Eu i-am spus: «Nu-i frică, ne descurcăm. Așa că am trimis și au adus fata, fiindcă lucra pe unde au fost evacuați, să poată câștiga ceva hrană pentru iarnă. Așa că a venit și fata și am plecat toți trei.

Ajunși la Reșița, la unitate, i-am raportat d-lui maior Zaharescu că m-am înapoiat, însă nu singur, ci cu familie cu tot. «Acolo a fost frontul și am găsit totul distrus.» Atunci el a dat ordin sergentului de la aprovizionare să le treacă și pe ele în rație, să primesc masa de la unitate până voi primi salariu, fiindcă a vorbit cu funcționarii de la uzină, care m-au băgat în servicii de pază. La periferia orașului a fost o baterie de antiaeriană care plecase pe front și fiind o baracă care i-a servit comandantului bateriei, mi-a servit și mie de locuință. M-au plătit ca pază. Nu m-au desconcentrat, dar făceam șase ore servicii la telefoane și 12 eram liber, plecând în familie. Fata am băgat-o la școala profesională și, ca s-o scurtez cu astea, cam așa s-au petrecut lucrurile până s-a terminat războiul.

Au început anii de foamete. Eu am rămas mai departe tot pe aici, până în anul 1947. Toamna am venit acasă și în primăvara lui 48, am fost arestat de securitate. Când m-au adus la Rădăuți, m-au predat unui evreu, pe nume Ghenzer. După ce a plecat escorta, m-a întrebat evreul: «Știi pentru ce ești chemat?» I-am răspuns că nu știu. El mi-a spus: «Nici n-ai să știi.» Atunci m-a trecut un fior rece și atunci m-am gândit ce înseamnă asta că "nici n-ai să știi". «Asta are de gând să mă împuște... Asta înseamnă "nici n-ai să știi"!»

Și m-a băgat la beci. Aici am mai găsit vreo trei inși, printre care era și unul cu care mă cunoșteam, pe nume Nachiu, fost președinte de sindicat. L-am întrebat pentru ce-i aici. El mi-a spus că pentru săraci. «Adică cum pentru săraci?» «Păi, știi că în anii din urmă, când era criza aia, s-a adus porumb și s-a dat la săraci. Dar știi cum e vorba aia: 'cine-mparte, parte-și face': a dus și primarul o parte bunicică acasă. Oamenii au prins mișcarea și au venit la mine și s-au plâns. M-am dus cu ei și într-adevăr am găsit porumbul furat. L-am împărțit la oamenii săraci. Ei, și acum nu vine nici un sărac să mă scoată de aici! Ei, nu-i prost cel ce crede săracului?!»

Să revin la mine, seara. După ce se întuneca, pe la orele 8-9, nu pot preciza, ne scoteau afară la veceu, pe câte doi. Dar a treia seară, celui ce ieșea cu mine, i-a pus mâna-n piept și l-a dat înapoi. Atunci mi-a fost suspect cazul și nu numai mie.

M-am dus până-n dreptul geamului de la beci și nu m-am dus până la veceu. Am urinat lângă geam. Am căutat să nu mă depărtez de el, să aibă motiv să tragă, să mă împuște. Securistul a întors capul către geam și văzându-i pe ăia toți privind pe geam, m-a înjurat și mi-a zis: «Nu scapi tu de mâna mea!» Ei, m-am convins acum că nemernicul ăsta e pus de evreu să mă împuște. Pe nume era: Goilam. Doi erau care le satisfăceau planurile și gusturile evreilor: Goilam și Bârsan. Mai târziu, de la Bârsan a evadat colegul meu Cenușă Ctin.

Când am venit înăuntru și le-a spus celorlați, a zis Nachiu: «Să știi că pe ăsta l-a ales evreul, comunistul dracului, coadă de topor, să-i satisfacă dorința. Ai văzut ce-i în stare!»

Și văzând care-i planul lor, m-am gândit ce aș putea face să pot evada. Și am ajuns la concluzia să duc o înscenare mare. M-am fript cu țigara... și am spus că sunt bolnav de boli venerice, să mă ducă la dispensar pentru tratament., crezând că pe drumul dus și întors se va nimeri să fie mai aglomerat,

să-i dau o lovitură să ia contact cu pământul și eu s-o întind. Dar cred că au prevăzut și ei ce s-ar putea întâmpla și mă conduceau doi. Goilam mă ducea pe șosea și evreul pe trotuar. Deci mergeau cu distanță unul de altul, pentru orice eventualitate: unul cade, altu-i în picioare.

Acum mă aștepta altă primejdie, dar nu le-a venit în cap: dacă nu scotea tot aerul din seringă, tot îmi făceau capătul.

Când mă duceau la dispensar, îl îmbăta și încărca pistolul și mă-njura și spunea: «Ăsta-i al tău, că doar n-am tors pe tine!»

TRĂDAREA LUI GHERMAN

În anul 1948, îl găsim angajat pe Cozma Pătrăuceanu într-o fabrică din Falcău. Nu izbutise să câștige simpatia muncitorilor alături de care lucra, ei înșiși ascunzându-și frecvent identitatea și înclinațiile politice autentice. Obişnuiau să spună despre el: «Cozma are praf vechi prin buzunări – nu se încadrează cu noi...», înțelegând printr-aceasta că nu se scuturase de credințele și obiceiurile trecutului, cum se străduiau ei, vopsiții, de ochii lumii și pentru a-și asigura pâinea cea de toate zilele, miștind la tot pasul, spre indignarea lui Cozma, rămas om dintr-o bucată. “Eu nu i-am suportat mult și m-am retras dintre ei și n-am mai venit la fabrică”, mărturisește.

Atitudinea lui a adus asupra-i urmări nefaste. Era urmărit fără s-o știe și niște inși mai mult sau mai puțin apropiați de el fură chemați la securitate, pentru a se obține de la dânsii informații cu privire la persoana sa, la trecutul lui, la ce gândea și la ce... pune la cale. Aceasta deoarece securiștii nu-și puteau închipui om, dintre aceia care nu le cântau în strună, să stea cuminte de o parte, să-și vadă de muncă, gospodărie și familie. Ci pe toți îi socoteau antrenați într-o luptă misterioasă urmărind dărâmarea regimului și înlocuirea puterii lor cu una legală. Nu se cuvine trecut cu iuteală asupra acestui aspect al atitudinii securiștilor față de concetățeni, ba chiar a majorității membrilor de partid. De unde provenea neîncrederea criminală în ceilalți? Dintr-aceea că angajații poliției politice erau conștienți a fi pus mâna pe frâiele țării prin abuz și că nimeni nu s-ar fi îndoit că nu meritau să le păstreze? Ori din faptul că ei înșiși nu făceau alta decât să răstoarne pe dos tot ce era firesc în alcătuirea societății, să comploteze, să fărâmițeze, să verse sânge, să fure averile clădite cinstit, să dea din coate pentru a-i înlătura pe alții de la masă ca să le rămână numai lor și neamurilor lor caimacul cât mai plutea pe fața oalei după jaful săvârșit de Uniunea Sovietică? Drept pentru care își imaginau că tot românul se poartă după calapodul lor? Încerc aceste multiple ipoteze, ce – cu certitudine – se pot înmulți cu mare spor, pentru că nu mi se pare satisfăcătoare afirmația că se purtau astfel numai din ordin și cu atât mai puțin din convingere... În definitiv, pentru a se dobândi convingeri în urma cărora să devii dușmanul năimit al tuturor semenilor de o limbă cu tine, ai nevoie de multă carte. Or, ei furau exact atâta învățătură de câtă aveau nevoie pentru a promova jalnicele lor lectorate politice, susținute de analfabeți la fel de triști ca și cursanții dinainte-le; și cu nici un preț mai multă.

Revenind la Cozma Pătrăuceanu, i-au parvenit când și când știri despre încercările securiștilor de a-i pătrunde șirul existenței. Veștile soseau sporadic, dar de fiecă dată îi reaminteau că trebuia să-și ia rămasul-bun de la traiul liniștit. Începu să se ascundă de consăteni. Lucrurile nu stătură pe loc ci se încălciră până ce, într-o noapte, se pomeni cu miliția în prag. Izbuti să piară-n beznă, peste garduri, departe, fără să-l simtă copoi. Sora lui le spuse că lipsea de-acasă și nu știa când o să apară. Aceia stătură ce stătură și până la urmă bătură drumu-napoi. Cozma nu se mai arătă nimănui. Doar cu Constantin Gherman îl trăgea inima să se întâlnească. Și o făcu în vara anului 1949, cu destulă nevoie.

Cel numit avusese și el necazurile sale cu securiștii. Va să zică se putea lăuda cu oarece experiență în privința tertipurilor folosite de ei în vânarea omului. Era originar din teritoriul ocupat. Arestat de securitate, l-au cărat la graniță să-l predea rușilor. Învinuirea? Că ar fi trecut frontiera cu diverse scopuri ce nu le știau numi limpede, oricât l-au zdrobit. Ajuns pe mâna unui colonel sovietic, acesta comunică hingherilor români că nici o informație dintr-ale lor nu-l incrimina pe ins și că nu avea ordin să aresteze cetățeni străini nevinovați. «Dacă l-ați prins cu ceva, judecați-l voi.»

Ai noștri nu se lăsau păgubași, ci clănțăneau din dinții de viplă de parcă de binele lor personal era vorba. «Bine. Fie. O să-ntreb Moscova. Dacă îmi dau poruncă, îl popresc.» Liniștiți, ofițerii români nu l-au mai adus înapoi la Câmpulung Moldovenesc. L-au lăsat la Izvoarele Sucevei, unde-l târâseră. Aveau o certitudine lăuntrică privind destinația sa ulterioară, anume Siberia. Iar de acolo, Gherman evadă.

După ce se văzură la chip și se cântăriră din priviri, după ce se înțeleseră, Pătrăuceanu și cu el împușcară un bou prin luna octombrie, anul 1949. Cu rupere de oase, l-au cocoțat într-un copac, să-l aibă provizie peste iarnă, fiindcă luaseră hotărârea să nu mai revină în sat, ci să-și petreacă restul zilelor ascunși. Au scos din el numai ficatul și inima, să le mănânce mintenaș.

Mai pe-ntuneric, mai cu fereală, au ajuns în comuna Straja, la Serafim Cotos, și au luat înțelegere cu dumnealui să ierneze la el în gazdă. Și-au făcut o colibă sub fân, în podul grajdului. Acolo era lumină din fundul grajdului. Iar dacă voiau să coboare, dispuseseră un dulap lung de 1,20 m și lat de vreo 0,35 m, care era mobil. Scosese ră cuiele din scândură, din partea de jos. O țineau trasă cu o sârmă, pentru orice eventualitate. Fie o dădeau la o parte, fie o puneau cum șezuse, după nevoi, nimeni nu observa mutarea ei din loc. Aruncând-o, puteau sări în larg, în livadă. Mai aveau și două rânduri de porți la șură. Două corespundeau în curte, iar altele două ieșeau de partea cealaltă care dădea imediat în ulița comunală. Cârlișele acestor porți erau supravegheate de ei ca să nu fie înțepenite, de parcă cei doi ar fi avut presimțiri rele.

În a treia decadă din ianuarie, Constantin Gherman plecă să vadă cum i se mai aflau soția și copiii, retrași la Sulița Moldova. Nu știa că un cunoscut tot din teritoriul ocupat, anume din Crasna, o vizitase pe femeie. Se interesase dacă mai venea s-o vadă Costică. Îi povestise vrute și nevrute despre faptul că și el s-ar fi găsit într-o situație asemănătoare cu a soțului și că-i era tare greu și ar fi vrut să se tragă pe lângă el.

Femeia, fără experiență, avu încredere și i se spovedi cu toatele, din fir a păr, de bună credință fiind. Omul, cumpărat să-l trădeze pe Gherman, se puse pe pândit până ce-l dibui atunci când îl părăsise pe Pătrăuceanu. Vesti la Câmpulung, de unde se grăbiră mai mulți securiști și se ascuseră prin preajmă. Consemnul era să dea năvală când și-o aprinde el țigara, după ce va fi stat o țără de vorbă cu cel căutat. Gherman luptă cu ei vreo cincizeci de minute, cât încercă să se salveze. Când l-au doborât, l-au legat, l-au pus jos și l-au bătut până ce a spus și țâța ce a supt-o.

Constantin Gherman a plecat la începutul lui februarie de lângă Pătrăuceanu și a revenit la 24 februarie.

“Dar n-a venit singur, ci cu un camion de securitate. Au lăsat camionul la o distanță de trei sute de metri, ca să nu facă zgomot suspect”, istorisește Cozma Pătrăuceanu. “Și au ajuns pe jos. Când au ajuns la ulița pe care trebuiau să intre, unde eram eu, l-au întâlnit pe gazdă care pleca cu boii, fiindcă lucra la pădure. Mai avea vreo cincizeci de metri până la șosea. Asta era pe la ora cinci dimineața. Colegul, când l-a văzut, le-a și spus: «Asta-i gazda...». L-au somat, l-au oprit și l-au și luat în pălmi. L-au adus înapoi. Cred că a lăsat boii la soacră-sa. Ei au rămas la o mică distanță, până ce gazda a strâns câinele. Totuși câinele a simțit ceva străin și a lătrat o singură dată. Mie mi s-a părut suspect lătratul ăsta și stăteam foarte atent să pot să aud vreo mișcare. Îmi opream chiar și respirația, și totuși n-am putut să simt nimic, așa au umblat ca pisicile, până au ocupat punctele principale de ieșire, pentru că colegul le-a spus toate tainele.

El a intrat în grajd, dar așa de fin că eu n-am putut să-l simt. În curte au fost numai doi. Trebuie să fi stat de o parte și de alta a ușii, ca atunci când oi ieși să-mi pună mâinile în gât, alții să tragă foc de armă, să mă intimideze și – gata – eram al lor. Asta și consemnul colegului le-a fost planul.

Colegul, care intrase în grajd, m-a strigat. Când m-a strigat, mi s-a părut că a făcut-o defară. Bucuros că nu i s-a întâmplat nimic, repede dau dulapul la o parte, mă dau jos și când merg spre ușă să-i deschid, mă lovesc de el. Atunci îi zic: «De ce m-ai strigat, dacă a fost descuiat?» Dar el îmi spune: «Hai să plecăm de aici.» «Da' de ce?» «Hai, repede, că nu mai putem sta aici.» Eu, crezând că l-a suspectat cineva și să nu i se întâmple ceva rău gazdei, m-am fâstâcit și repede merg la ușă să trag ușa cam de vreo palmă, două. Spre norocul meu că în noaptea aia m-am fost descălțat, fiindcă mă strângeau opincile, și eram numai în ciorapi. Când m-am udat prin ciorapi în urina de la

vite, imediat mi-am dat seama, că doar era iarna, 24 februarie: «Unde plec desculț, dezbrăcat și fără armament?» Am împins ușa la loc și-i spun colegului: «Stai puțin să mă îmbrac, că sunt desculț.» El îmi spune: «Numai grăbește repede.» Eu am urcat pe iesle, m-am prins cu mâinile sus de pod și în două minute am fost îmbrăcat și mi-am tras bocancii în picioare, am luat automatul și m-am dat jos. Dar ce să vezi? Acum era și gazda cu felinarul în grajd și spune: «Hai, plecați mai repede!» «Acum, imediat!» Și colegul îmi spune: «Nu mai lua armament la tine.»

Imediat mi-am dat seama că nu-i lucru curat: gazda s-a întors înapoi; așa îmi spune să nu iau armament. Eu îi spun: «Stai că-l dau în pod.» Și când am săltat pe iesle și de pe iesle, cu al doilea salt, am fost sus cu șezutul pe pod, când să-mi trag picioarele, colegul m-a și prins de picioare, să mă tragă în jos. M-am rezemat cu pieptul în perete, m-am aplecat și i-am aruncat mâinile după picioare. Când i-am aruncat mâinile, am dat de cătușe. El era legat.

Acu, imediat mi-am dat seama că el era prins și că afară trebuia să fiu încercuit. Pe coleg l-au băgat înăuntru să caute să mă scoată dezarmat afară, cred. La iuțeală am luat automatul și m-am săltat pe cununa de la fund și când împing scândurile care erau pregătite să sar în livadă, în larg, și imediat să deschid foc, să-i pun cu nasul la pământ, s-o pot întinde, mă bizuiam și pe iuțeală, că atunci, la anii ăia, eram o panteră nu altceva. Dar nu mi-a reușit, fiindcă Gherman al meu le-a spus toate tainele, căci când am împins scândura, ăia care mă așteptau au fost gata cu degetul pe trăgaci și am observat că au fost mai multe guri de foc, totul automat. Când au deschis foc ăștia din față, au deschis foc și ăștia din curte, tot mai multe guri de foc, deci aveam foc din față și din flanc.

Ăștia din curte au strigat: «Cozma, predă-te!» Eu le-am răspuns: «Încetați focul, că mă predau.» Asta am spus numai ca să întrerupă focul, să pot să mă mișc din locul sau, mai bine zis, din poziția unde eram, dar ei n-au întrerupt focul. Țineau foc continuu și curgeau gloanțele cum roiesc albinele.

Eu atunci trag cu mâna în față, de sus în jos, m-am pipăit pe piept să văd dacă nu sunt rupt de gloanțe. Am văzut că nu simt nimic. Am făcut un salt înapoi și am sărit din pod jos în șură, dar am fost simțit. Și ăștia care mă așteptau la ușă au și intrat în grajd și i-au luat pe ăștia doi civili în față, să-i aibă scut, și ei, din spatele lor, să tragă în mine. Eu, când am apărut la ușa care trece din grajd în șura cu nutreț, când am întins automatul să trag, ei cu așa iuțeală s-au dat înapoi încât cred c-au căzut grămadă pe baligă, unul peste altul. Eu, în timpul asta, am aruncat cârligele de la porțile șurii, unul cu mâna și ăla de jos cu piciorul, fiind pregătite pentru asta dinainte, și când am repezit porțile, să sară și din bălămări, am deschis foc. Ăștia care erau la poartă au înghețat și eu, printre ei, am ieșit din cerc. Ei până și-au revenit din fâstâceala aia, eu m-am depărtat vreo 40-50 m, până au tras o rachetă și au luminat și au început să tragă foc iar după mine. Eu când am văzut c-au luminat și au deschis foc după mine, imediat am sărit un gard și, prin fața unei case, le-am făcut unghi mort și am trecut două livezi și am oprit, am luat poziție după un gard, în așteptare. Crezând c-au văzut în ce direcție am plecat, gândindu-mă că sunt mulți și mă vor căuta în formă de potcoavă și se vor lua după mine, și mai luminează cu rachete, mă pot vâna, de aia m-am pus în așteptare, să-i pot vâna eu pe ei. Dar au fost deștepți că nu m-au luat din urmă.

După ce am stat vreo jumătate de oră, văzând că nu-i nici o mișcare, că se făcuse o tăcere ca-n mormânt, mi-am dat seama că ei nu pleacă de-acolo, fiindcă e întuneric, căci era cam pe la ora cinci dimineața și în 24 februarie mai sunt vreo două ore până se face ziuă și poate s-au gândit ei că-i aștept. Atunci m-am ridicat de-acolo și am plecat. Am traversat șoseaua, am trecut pe islaz. Aici am văzut că sunt desculți: bocancii mi-au sărit din picioare la mișcările care le-am avut, când și unde nu mai știu. Mi-am dat seama că am mers prea mult și că ciorapii s-au rupt. Am ajuns aproape de un drum care mergea la pădure și la gară. Dar nu am luat-o pe drum, să nu mă întâlnesc cu cineva să nu informeze securitatea în ce direcție sunt plecat, pentru că în câmp deschis nu puteam face față. Acum aveam de gând să trec pe la o rudă a mea, să mă pot încălța, dar fiind cam departe, m-a prins ziuă pe la jumătatea comunei și am fost silit să intru în apa Sucevei, așa cum era, cu sloi de gheață, să trec în pădure. Și după ce m-am urcat în pădure, mi-am stors pantalonii de apă și mi-am făcut plan cam ce am de făcut. Am fost hotărât să merg pe coastă, paralel cu drumul, până unde voi găsi muncitori, să mă pot încălța. Și mergând așa, mă opream din loc în loc și mai încălzeam picioarele în căciulă. Dar de la un timp, nu mai puteam de durere. Și când am ridicat unul și m-am uitat la el,

am văzut că erau toate bășici cu sânge negru. Totuși, am hotărât să merg înainte, măcar de-ar cădea și carnea de pe el, trebuia să merg înainte. Și așa am mers înainte, fără să le mai încălzesc, până am dat de un drum pe care erau mai mulți cărași. Cu cai, cu boi, trăgeau buștenii de sus, din parchet, la părau.

M-am pitit într-un boschet de buhași și m-am uitat la care mi s-ar potrivi încălțările. Printre alții, a apărut un flăcău cu o pereche de boi, încălțat cu opinci, cu obiele de lână lucrate în casă. Eu ce mi-am zis: astea-s ale mele! Și i-am căutat loc unde să poată băga boii. Și după ce a băgat boii, i-am spus: «Stai jos și imediat descaltă-te!» În două minute a și fost descălțat. L-am întrebat cum îl cheamă și al cui e. «Petrică Zuravle a lu' Birus.» «Tu mă cunoști pe mine?» «Da: Cozma.» Acum ce să fac și ce să spun? I-am spus: «Sui călare pe boi și du-te și spune că te-am desculțat eu.» L-am urmărit și, mai la o curbă, s-a întâlnit cu altul. Când l-a văzut că coboară cu golul, l-a întrebat ce s-a întâmplat. Când i-o fi spus, s-a întors și ăla înapoi. Ziua aia nimeni n-a mai lucrat. I-a spus și maistrul de exploatare: «Sui în car și du-te la postul de miliție și spune ce ți s-a întâmplat!» Așa a și făcut. Și i-au zis: «De ce n-ai pus mâna pe pistol, să-l dezarmezi?» «Eu cum puteam să-l dezarmez? D-voastră ați fost mai mulți și nu l-ați putut dezarma, da' eu cum puteam?» «Atunci, hai și ne arată unde a fost și cum...» Dar asta a fost numai ca să arate că și ei sunt curajoși. Au mers până-ntr-un loc și i-au spus că de aci poate să se întoarcă înapoi că ei vor merge singuri. Dar au dat dos undeva și au stat pitiți fiindcă le era frică de aproape să li se oprească inima. Și le-am spus ce mi s-a întâmplat, fiindcă ei n-aveau de unde să știe în pădure.”

PE URMELE BOULUI DIN COPAC

“Eu m-am dus până a înnoptat și am găsit un brad cu coroana mare, deasă, unde nu era zăpadă sub el. Toată noaptea am făcut mișcări, să nu mă prindă frigul și să nu adorm, căci dacă aș fi adormit, cred că aș fi fost bun adormit, mai ales cum erau înghețate toate hainele pe mine.

Dimineața, când s-a mijit de ziuă, am plecat. Și după masă am găsit doi muncitori cu care mă cunoșteam. Și văzându-mă pansat la mână, le-am spus că sunt rănit. I-am întrebat dacă n-au ceva de mâncare. «N-avem decât o bucată de mămăligă și puțină slănină; așa, ca sâmbăta. Dar un chibrit și ceva de fumat, astea da, că noi și așa plecăm acasă, că-i sâmbătă seara.» Mi-am potolit foamea cu o bucată de măligă și cu o bucată de slănină, căci nu mâncasem de două zile «Și dacă plecați, nu mai spuneți nimănui că v-ați întâlnit cu mine. Să vă dea Dumnezeu sănătate...» Și mi-am luat direcția spre munți, pentru că acolo aveam provizie pregătită din toamnă pentru orice eventualitate.

Pe seară, am ajuns într-un părau numit: Ascuncelu. De aici, după ce-nserase, m-am dus în Frasin, la un cetățean cu care muncisem odată împreună și era și rudă cu soția mea.

Am bătut la geam. A venit, a deschis geamul. Eu îl rog să-mi dea ceva alimente și un chibrit. El s-a înspăimântat când m-a văzut și spune: «Nu-ți pot da nimic. Te rog, pleacă, să nu te fi văzut cineva, că m-ai nenorocit.» Eu îi spun: «N-ai frică. Am avut grijă să nu fiu văzut.» «Nu, nu, te rog, du-te cu Dumnezeu...» Și am plecat.

Am trecut prin Falcău, la o verișoară a mea. M-am tras încet, atent, și am tot ascultat. Mă gândeam să nu fiu păzit, fiindcă-i rudă. N-a fost nimic. Am bătut la geam, am spus cine sunt și imediat a venit afară. I-am spus cam ce-mi lipsește. Mi-a dat un suman care l-am îmbrăcat peste scurtă, o bundiță și o traistă pe care am transformat-o în raniță. Și alimente ca să am până pot ajunge în munți, unde aveam boul care l-am pus în toamnă. Speranța mea era numai dacă pot să ajung acolo pot să ies din iarnă, că altfel nu pot circula și nu pot să mă alimentez.

Și m-am dus până sub Cruhlea. Acolo sus, în munte, aveam legături cu un huțan, Vasile Maricicu. Era drum de sanie până la el, dar mi-a fost frică să merg, din cauză că mai trăgea miliția pe la el. Așa că, o dată, puțin a fost să nu intrăm peste ei acolo și ne-a spus Maricicu să nu mergem direct la el, până nu luăm contact cu el, fiindcă nu vrea să se întâmple așa ceva la el.

Acum nu puteam să merg că nu puteam ști că este sau nu este cineva. Pe-alături nu puteam merge că zăpada era atât de mare încât era greu să ajungi până la pădure, că deși era mare, a fost și

un moloșag și după aia a înghețat și era greu s-o rupi și numaidecât pe aici trebuia să merg în direcția unde aveam provizia. Totuși, nu puteam. Și m-am întors înapoi până la kilometrul cincisprezece, unde era căsătorită o consăteancă de-a mea cu gospodărie, cu situație bună. Și m-am gândit să merg pe la ea, poate m-oi pricopsi cu ceva alimente. Deși era periculos de mers la ea, fiindcă acolo trăgea miliția la odihnă, la masa femeii. Dar am încercat: poate că acum să nu fie.

Să încerc. Trec o punte care era peste părau. Urc la ea. Mă uit pe geam și văd în casă vreo trei bărbați desbrăcați. La început am crezut că sunt niște vecini și strig gazda afară. A ieșit Zenovia. Îi dau bună seara și o întreb: «Pe cine ai în casă?» Ea îmi spune: «Niște oameni străini.» Dar eu vorbeam cu ea, dar cu ochii eram pe geam, să pot observa orice mișcare în casă. Eram cu închizătorul tras și cu degetul pe trăgaci. Și-i spun ei să mă servească cu ceva alimentație; fiindcă acum îmi cunoștea oricine situația, nu trebuia multă spovedanie. Dar ea îmi spune că nu poate, fiindcă sunt oamenii ăștia străini. Eu îi spun: «Dar ei n-au nici un interes și ce știu ei ce faci tu afară?» Ea: «Nu că-s cam șmecheri...» Iar eu imediat mi-am dat seama că ăștia-s miliția și-i spun: «Hai, pleacă în casă!» Și eu am ridicat pistolul în poziție de tragere și m-am pus cu spatele înaintea ca să pot observa cum apare o umbră să trag. Așa m-am retras până după o șură. După aia m-am întors pas alergător până am trecut apa și am început să vin la vale și am venit vreo doi kilometri. M-am răzgândit că degeaba vin încoace că n-am unde mă alimenta. Chiar cu riscul morții, trebuie să mă întorc, să merg, să ajung acolo unde am pus boul, că altfel sunt pierdut.

Și mă întorc și merg aproximativ un kilometru și la o curbă apar vreo patru inși. Distanța între mine și ei era de aproximativ o sută cincizeci metri. Deși era bună, se vedea bine, totuși de la distanță mare, dacă nu ești atent, nu-ți poți da seama dacă vine sau pleacă, așa că eu, cum i-am observat, m-am și întors înapoi cam trei sute de metri, unde era un teren viran și erau mulți bușteni care erau sloboziți pe un părau din pădure. Aici m-am făcut pierdut printre bușteni până în gura păraului. Dar ei fiind atenți, au observat mișcarea și s-au împărțit: doi au plecat înainte, îmbrăcați civil, iar doi au înscenat că merg la cineva și am observat că s-au făcut pierduți. Și au ocupat poziție, crezând că ori de merg în vale, ori de merg în deal, cad în țeava lor.

Atunci am fost nevoit să urc sus în pădure, să merg pe coastă. Și aveam de mers patru kilometri. Dar distanța asta atât de greu a fost de mers încât nu găsesc cuvinte să spun, fiindcă pădurea era tineret încărcat cu zăpadă. Se scutura tot pe mine de m-a udat totul. Atât de greu a fost de mers că în jumate de noapte abia am mers doi kilometri. Aici am dat de o prăpastie care nu puteam să o cobor, nici nu puteam urmări noaptea de unde începe. Și am fost nevoit să rămân pe loc până s-a mijit de ziuă. Apoi am ocolit-o și am avut de mers încă doi kilometri până să traversez un părau și un drum ca să ies din zona periculoasă.

Când să traversez, deabia ajuns în părau, stau pitit să mai observ de a nu fi nimeni. Și, când colo, din dreapta, apare un cetățean. A trebuit să mă dau încet după un cot ce-l făcea în stânga, să nu mă poată observa individul pe moment ce trecea. Dar el a mers puțin mai sus și a stat puțin atent și s-a întors înapoi. După ce a dispărut el, imediat eu am sărit în drum și până am găsit un boschet ca să-mi fur urma din drum, aud că sună niște clopote.

Cobora cineva cu caii cu bușteni și deodată m-a surprins fără să am unde mă camufla. Decât că m-am culcat pe butuci. Erau doi oameni și erau cu fața spre mine. Deși nu m-au cunoscut, dar eram om suspect.

M-am ridicat de-acolo, am urcat în sus, fiindcă era pantă și, făcând urma cam spre ieșire, dacă căuta urma cineva că-i spre ieșire, căci mai sus a fost mai în fața soarelui și nu era zăpadă și fiind brad era tare-tare și nu se putea observa urma până am dat de un drum circulat care urca într-un munte Bucovinești. Și deodată am întâlnit o femeie care, la prima vedere, s-a înspăimântat. Eu i-am vorbit și i-am spus să nu-i fie frică că nu i se întâmplă nimic. Am întrebat-o unde merge. Ea mi-a spus că merge la cooperativă. «Dacă mergi la cooperativă, nu spui nimănui că te-ai întâlnit cu cineva.» Ea a început să jure că nu va spune nimănui. Am întrebat-o dacă fumează. A spus că da. I-am cerut o țigară. Mi-a dat jumătate de pachet și chibrit, ceea ce-mi lipsea. Am mai întrebat-o dacă nu-i miliție pe sus. Zice: «Astăzi nu s-au văzut. Ieri au fost.» Mi-am luat la revedere și am început să urc sus. Acolo am dat de o poiană mare, frumoasă și am traversat-o până lângă pădure, unde era și în fața soarelui, unde am adunat ramuri de fag care erau atârinate fără coajă pe ele, fiindcă astea nu

produc fum.

Aici, până seara, mi-am uscat obielele, că erau ude, cum am trecut prin apă. Și mi-am fript doi cartofi, căci mulți n-aveam și trebuia să-i cruț, că nu știam când voi putea ajunge unde aveam boul.

Spre înserat, am coborât spre linia ferată, să merg în sus până am ajuns iar sub Cruhlea. Acum n-am mai căutat să merg la Vasile Maricicu. M-am urcat pe gard, gardul fiind de răzlogi, și am mers pe gard ca pisica, cam o sută cincizeci de metri, până am ajuns în dreptul unui pâlc de pădure. M-am dat jos.

Ei, când m-am dat jos, am intrat în zăpadă până la cingătoare. Am început să sparg gheața cu patul pistolului și fiindcă distanța nu era mare, am reușit și-am ajuns la pădure. Ei, aici zăpada fiind mai mică și afânată, am ajuns mai ușor sus pe plai. Ei, aici bucurie pe mine că pe plai zăpada aproape nu mai era, fiindcă era în fața soarelui. Dar, de la un timp, iarăși a devenit deasă și a început iarăși să se îngroașă și atunci n-am mai putut merge în direcția unde aveam boul. Și am început să merg cu plaiul înainte; și era un pustiu; și când a început să înnopteze, am găsit un brad uscat căzut la pământ. Și am rămas peste noapte acolo. Am făcut un foc de m-am uscat peste noapte. Și dimineța am plecat înainte.

Mergeam, dar nici eu nu știam unde merg. Și mergând așa, am dat de-o târlă, unde era o femeie cu vite. Fiindcă nu era departe de plai, m-am dus la ea și i-am propus dacă poate să mă servească cu vreo mâncare. Dar mi-a răspuns că nu are și, fără să-i mai răspund, am plecat. Dar în gând: «Să dea Dumnezeu să n-ai sănătate în oase, femeie fără suflet...» De forțat nu puteam s-o forțez, fiindcă era zăpadă și nu mă puteam pierde.

Și așa mergând pe plaiul ăsta, zăpada era mare și înghețată. Când puneam un picior deasupra și-l ridicam pe ăstălalt, se afunda ăstălalt. Până am găsit un drugar lung de vreo cinci-șase metri. Îl întindeam pe zăpadă, mă urcam pe el, mergeam până la capăt, mă dam jos și îl întindeam. Iar mă urcam pe el, mergeam până la capăt. Numai așa puteam înainta. Și așa mergând, am ajuns de mi-a apărut în față o pădure. Cât cuprindeai cu ochii, nu mai vedeai altceva numai pădure. Te uitai ca pe Marea Neagră.

Acum eram disperat de tot. Înapoi n-aveam la ce mă întoarce, înainte – pustiu ăsta. Înfometat, obosit, istovit de putere. Alimente nimic. Și atunci m-am gândit: «Cred că aici mi-a fost locul unde să-mi fie sfârșitul de foame și de frig.» Ar dura prea mult. Dar m-am gândit: «De ce port arma asta la mine? Cel mai nimerit lucru ar fi să mă împușc în cap. Pun țeava sub bărbie. La o apăsare de trăgaci, la secundă ești mort fără dureri.» Cea mai rapidă și ușoară moarte fără dureri. Dar când am tras închizătorul, fulgerător mi-a venit o altă idee: că numai lașii își iau viața. Omu-i dator să lupte cu existența.

Și cum în timpul acela se tăia pădurea în stil barbar și erau tăieri în toate părțile, pentru că era Sovromul de ne cărau rușii bunul țării cu o lăcomie nespusă, te durea inima, dar n-aveai ce face. Și m-am gândit că într-o pădure așa mare să nu fie vreo lucrare și mă gândesc dacă o fi vreo lucrare, trebuie să se audă vreo comandă. Și fiindcă eram sus în creastă. Voi putea să aud mai bine. Și stau atent și ascult. Și după un timp aud o comandă slabă, căci erau departe. Stau atent, să pot să-mi fixez direcția.

După ce mi-am stabilit direcția, am tras cartușul ăla, să nu-l mai port la mine. Fiindcă era numit să-mi ia viața, n-am vrut să-l mai port la mine. Acu, până să ajung la pădure, era o distanță în jur de o sută de metri. Era pantă la optzeci grade și am crezut că, coborând în pantă, voi putea rupe zăpada mai ușor. Însă văzând că-i înghețată, și era și groasă, mi-a venit o idee, și pun mâna pe gheață, la o distanță cât mi-am putut permite, și mă rezem în pistol și mă salt și mă pun cu șezutul pe gheață. Observ că mă ține. Ridic picioarele. Împing din pistol. Fac pornirea și am mers până-n marginea de pădure ca cu săniuța. Când am ajuns mai aproape de pădure, zăpada nefiind înghețată și eu venind în viteză, am intrat sub ea. Ei, m-am ridicat, m-am scuturat și am plecat în direcția unde am auzit strigând comanda.

Când m-am apropiat la o distanță oarecare, m-am oprit. Am tras arcul din spate de la pistol. Dau țeava în jos. Trag închizătorul, ca să curăț locașul închizătorului ca, în caz de tragere, să nu am incidente. Dar când aduc țeava la loc, am scăpat închizătorul și mi-a luat un cartuș și am făcut o

detunătură, ceea ce înseamnă că m-am descoperit înainte de a mă trage să pot observa cine și ce-i acolo. Fiindcă în timpul acela stătea miliția în preajma muncitorilor, doar venim noi să le cădem în teavă. Și lăsați sâmbăta în cabane alimente otrăvite, doar, fiind lipsiți, le vom lua...

Și acum, cu toate că m-am descoperit, m-am dus hotărât orice ar fi, dacă mor, mor în luptă. Dar s-a întâmplat că n-au fost poterași. Erau patru muncitori. Observ că unul din ei era mai scuturat, mai deosebit de ceilalți. Îi fac semn să vină la mine. A venit, dar l-am oprit cu distanță. L-am întrebat cum se numește, de unde este. «Ai vreo funcție, că te văd mai deosebit de ceilalți?» «Da, sunt manipulant.» «Știi că ești vopsit.» «Ba nu sunt. Dar mi s-a propus, fiindcă mă pricep în exploatare bine.» «Domnule, nu mă interesează ce politică faci, dar nu uita că ești român! Domnule, fac o întrebare: dacă pot să mă pricopsesc cu ceva alimente de la d-voastră?» «Tovarășe...» «Fără “tovarăș”!» «Scuză-mă, te rog, domnule, noi suntem veniți de la zece kilometri, pentru a pregăti niște lemn, să-l poată lua cu caii. Suntem veniți de la capătul linei Dămăcușa. Alimente nu avem. Avem cu noi mâncare numai pentru amiază, pentru că diseară ne întorcem. Dar din ce avem, vă putem servi...» Și-i spune unui muncitor să facă focul ca după aia să vină și ceilalți să facă amiaza. Am stat și eu cu ei și am prânzit prietenește. Manipulantul m-a servit și mai decât ceilalți.

«Dar mai am nevoie de altceva: aici sunt dezorientat. Aș vrea să ajung în muntele ăsta, în Feredeul.» Și unul din ei, care fusese cioban și cunoștea toate locurile, mă învață pe unde și cum să merg să ajung în Feredeul. Șeful îmi mai spune că în păraul care-i imediat în față, sunt patru oameni care încarcă cărăuși. «Unul din ei a fost și el în situația matală. A fost, dar în scurt timp a scăpat. Vezi că de la ei te poți alimenta mai bine, fiindcă ei sunt pe săptămână aici.»

Le-am mulțumit și i-am rugat să nu mai difuzeze nimănui c-am trecut pe la ei. Și, într-adevăr, n-am mers mult și am găsit, după cum mi-a spus, patru oameni care încărcău un cărăuș. Le dau ‘Doamne-ajută’. Îmi mulțumesc. «Ei, cum merge treaba?» «Dacă dai din mâini, merge.» «Nu vă supărați dacă vă întreb de unde sunteți: din Frumosu? Dar mata care ești cu caii pari a fi de altă naționalitate...» «Da, sunt neamț.» «De unde?» «Din Pojorâta.» «Dar cum de ai rămas în România, că nemții s-au repatriat în Germania?» «Eu n-am plecat.» «Foarte bine că îți place la noi, în România. Poate fumați careva dintre d-voastră să mă serviți cu o țigară...» «Da, poftim.» Spun: «Continuați, ca să nu stea dumnealui prea mult.» Așa că i-au mai pus un butuc și au completat încărcătura neamțului și, la plecare, l-am rugat să nu mai spună nimănui. «Fiindcă ești neamț, am încrederea că ai să taci, n-ai să spui nimănui nimic, adică de apariția mea pe aici.»

Unul dintre muncitori a mers la baracă, unde avea un băiețandru care era calman și l-a făcut atent despre aceea că am să vin eu, să nu-i fie frică. După aia a mai venit un cărăuș. Și după ce l-au încărcat și pe ăsta, probabil a fost ultimul, c-au venit cu toți la baracă. Și stând de vorbă cu ei și văzând că sunt pansat la mână, le-am spus cum a fost trădat și prins un coleg al meu care a fost mers în Sulița Moldova, unde erau soția cu doi copii. Și fiind bătut într-un stil barbar, m-a divulgat și pe mine și a venit un camion de securitate, m-au încercuit și s-a deschis foc. Dar am acționat puternic și am ieșit din cerc. Dar după ce am ieșit din cerc și m-am depărtat de locul cu pricina, am observat că sunt desculți: bocancii mi-au sărit din picioare, fiindcă nu erau bine legați: când și unde, n-am simțit. Și tot atunci am văzut că sunt rănit la mână. Mi-era rupt podul palmei. Am început să mă tratez cu compresă cu urină, fiindcă aveam experiența asta că urina ajută mult la vindecarea rănilor. M-am bucurat că nu erau rupte oasele.

Între timp, oamenii au făcut mâncarea. Am servit cu toții cina și analizându-i pe fiecare în parte, am ajuns la convingerea că n-ar fi niciunul din acei criminali să-mi facă vreun rău. Și am rămas peste noapte la ei și m-am uscat după cum eram tot ud.

A doua zi dimineața, au făcut iarăși mâncare. Am mâncat cu toții. Mi-au dat toți alimente la raniță și tutun și chibrite. Unul care nu fuma a împrumutat de la ceilalți țigări, fiindcă a vrut să mă servească și el, egal cu ceilalți.

La plecare, le mulțumesc de ospitalitatea și dragostea cu care am fost primit și îmi mai dau niște indicații: «Te urci cam distanța asta, ajungi în plai, mergi la stânga, aproximativ cam atât, și faci în dreapta și ai să dai de muntele Feredeul. Cobori și dai în păraul Brezii», căci pe mine asta mă interesa, fiindcă acolo aveam o femeie care era văduvă de război. Se numea Macovei Elena. Era de 29 ani, singură, fără copii, pe un munte, și neavând vecini pe aproape acolo. Puteam fi în siguranță

să pot ieși din iarnă.

Dar n-am nimerit în Feredeul, ci l-am depășit. S-a terminat și plaiul ăla și am văzut că nu merge bine. Dar am dat de un părauș mic care se scurgea la vale și am mers și eu după scurgerea lui, că doar m-o scoate undeva.. Și am coborât o distanță cam mare și am dat de un părau mare și avea un drum pe malul stâng, dar neumblat. Ei, și atunci mi-am zis: «Ah, păraul ăsta mă scoate numaidecât undeva ca să mă pot orienta...», ca după vreo trei sute de metri să-mi apară în față o baracă de muncitori unde de curând se terminase o lucrare. Drumul era șlefuit, cum se căraseră bușteni.

Acum eram cam orientat unde mă aflam, fiindcă în iarna anului 46-47 am fost angajat la fabrica de cherestea din Dămăcușa și am făcut servicii aici. Luam lemnul în primire de la căraușii care-l trăgeau din pădure, și pe cel care se încărca la vagoane și se transporta la fabrică. Eu le cubam și le dădeam bonurile de lucru.

Mi-am zis: «Trebuie mai înainte să găsec a doua cabană, unde eram cu muncitorii.» Merg și, într-adevăr, găsec baraca de la care era o urmă de sanie proaspăt ieșită. Când intru în baracă, găsec încă foc, ceea ce înseamnă că acum terminase lucrarea și acest cărauș plecase ultimul. Atunci mă gândesc: «Hai să merg până unde se încărcau vagoanele.» Și de aici se vedea la cantonul pădurarului. Pe când eram eu acolo, eram cunoscut cu pădurarul Țugui X, care era fără o mână. Un om foarte cumsecade. M-aș fi dus la el. Dar cum poți să mergi, când nu poți să știi cine poate fi acolo. Așa că am renunțat să mai merg și m-am întors la baracă și m-am dat la o parte pe coastă. M-am camuflat și am supravegheat baraca până a înnoptat de-a binelea.

Așa că, după ce s-a întunecat de tot, târziu, am intrat, știind că după ce întunecă nu mai circulă nimeni în pădure. Mi-am făcut focul de m-am uscat peste noapte. A doua zi am căutat să merg pe unde știam că umblam când am făcut servicii aici. Dar fiindcă a fost zăpada mare, cred că nu au mai circulat pe aici oameni din păraul Brezii. Și pe aici era periculos de mers, fiindcă se putea să mă întâlnesc cu miliție și eram silit să-i împușc fără somație, fiindcă ei ar fi căutat să mă someze, să mă legitimeze. Așa că am renunțat să mai merg pe acolo, să nu mai provoc o alarmă și pe aici. Așa că am fost nevoit să mă întorc pe unde am venit, deși am avut de urcat o pantă foarte abruptă dar, cu toată greutatea, am ajuns la creastă. Dar eram disperat. Era o ceață atât de deasă, încât era aproape jumătate întuneric. Și așa stând și neștiind ce hotărâre să iau, deodată aud un lătrat de câine foarte puternic. Stau și-l ascult, să-mi pot da seama cam unde ar fi. Apreciez că ar fi în păraul Purșescu: o bucurie pe mine ce nu o pot spune, căci acum eram orientat unde mă aflu. Și atunci mi-am zis: «Mă cobor în Purșescu, traversez muntele Armanca și ajung în păraul Brezii.» Mai aveam de urcat pe alt munte și, gata, ajungeam la locul dorit.

Dar, altă minune. Merg puțin la vale și îmi apare o poiană în față: era muntele Feredeul. Am coborât până în părau și am mers prin pădure ca vreun kilometru și m-am apropiat la vreo trei sute de metri de casa Ilenei. M-am postat într-un boschet de buhași, nu cumva să fie descoperită și să fie păzită.

Așa am supravegheat de la amiază până spre seară, fără să observ vreo mișcare, dar nici gazda nu se mai vedea. Atunci mi s-a părut suspect, căci aproape să înnopteze. Vitele stăteau pe lângă grajd și nu le băga nimeni înăuntru. Deodată văd că apare o femeie și bagă vitele la grajd și după aia pleacă acasă, fiindcă casa era la distanță de grajd. Eu atunci repede am coborât o pantă și am urcat dincolo, direct la grajd. Prima dată am controlat grajdul. După aia, m-am tras aproape de casă. Am stat și am așteptat până a ieșit Ileana afară. Am strigat-o cu voce așa mai redusă, și ea, când m-a auzit, m-a cunoscut. Repede a venit la mine. Și eu am întrebat-o unde a fost, că «eu am supravegheat casa cam de la amiază și nu te-am văzut. Era interesant că vitele erau afară și nu te vedeam ca să le bagi în grajd.»

Atunci ea a început să plângă și să-mi spună că a fost luată la miliție și au bătut-o grozav. «Dar cum de ți-au dat drumul?» Acum, ea mi-a spus: «Am fost lăsată singură și am fugit de-acolo.» «Acum să-ți spun eu de ce ai fost arestată și bătută. Știi tu când am fost pe la tine cu un coleg și-am adus carne și ai fiert-o noaptea și ne-ai pregătit-o? Și în zorii zilei, am plecat. Țăla a fost prins în Sulița Moldova și ne-a divulgat și pe mine și pe tine. Ei, aici nu putem sta mult de vorbă. Ai ceva de-ale mâncării?» «N-am nimic gata.» «Uite, eu cobor colo în vale, la stogul ăla de fân. Să-mi aduci

niște cartofi, sare și chibrite.» Așa că n-a zăbovit prea mult și a venit cu jumătate de traistă de cartofi, mere, sare și chibrite. Și, de aici, am putut să-i spun tot, cum el s-a dus să mai poată afla ce mai fac soția și copiii, că avea doi copii mici...” [Precum își dă seama cititorul, Cozma Pătrăceanu, din acest loc înainte, reia, pentru știința Ilenei, povestirea prinderii lui Constantin Gherman și aducerea securității în ograda gazdei amândurora, narațiune publicată de noi anterior, ușor modificată datorită folosirii unor mici fragmente din aceeași istorisire expusă la locul potrivit. Cu această punere în temă, amintirile lui Cozma Pătrăceanu se curmă brusc.]